

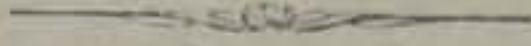

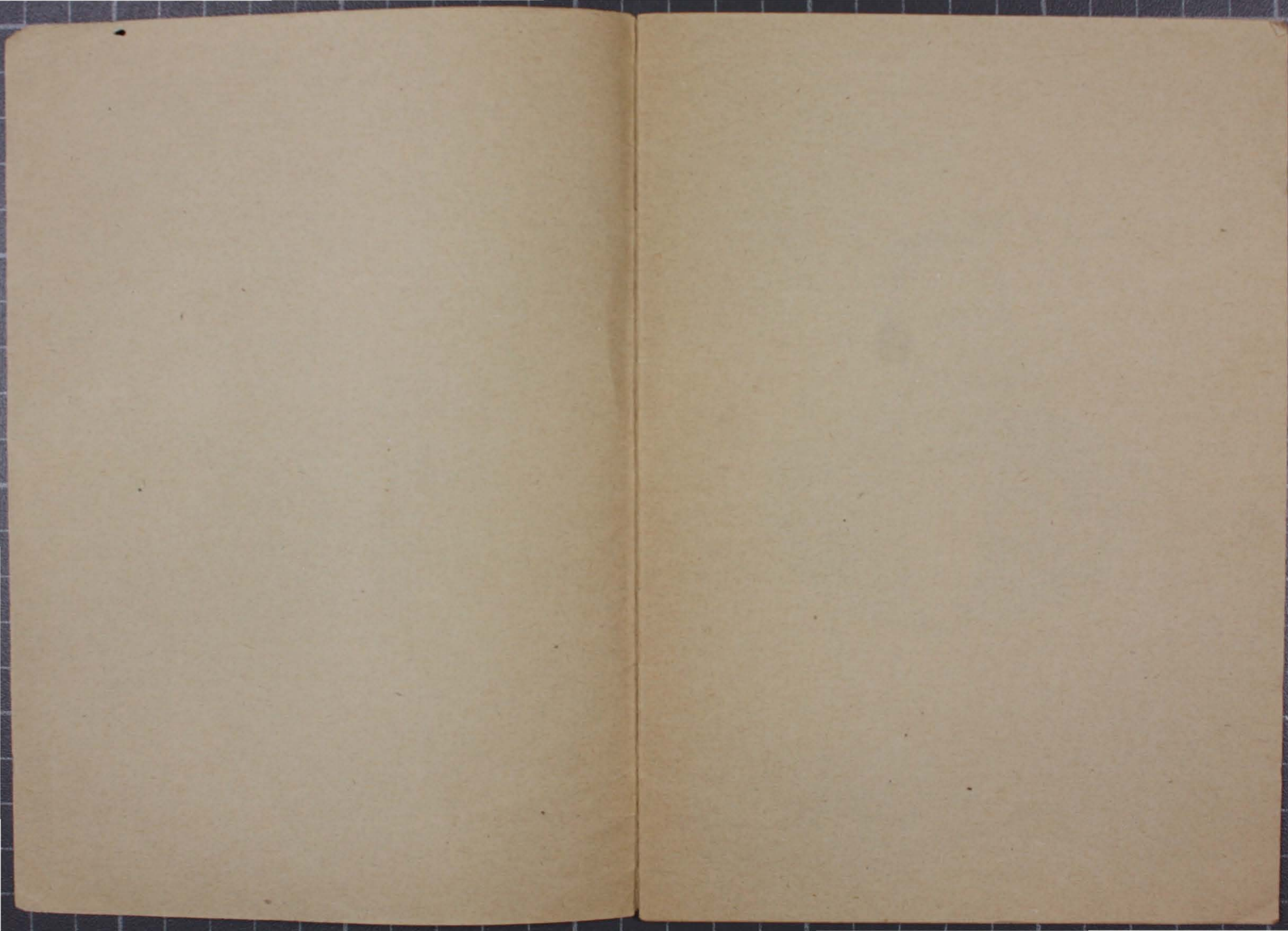
L. O. SMITH.

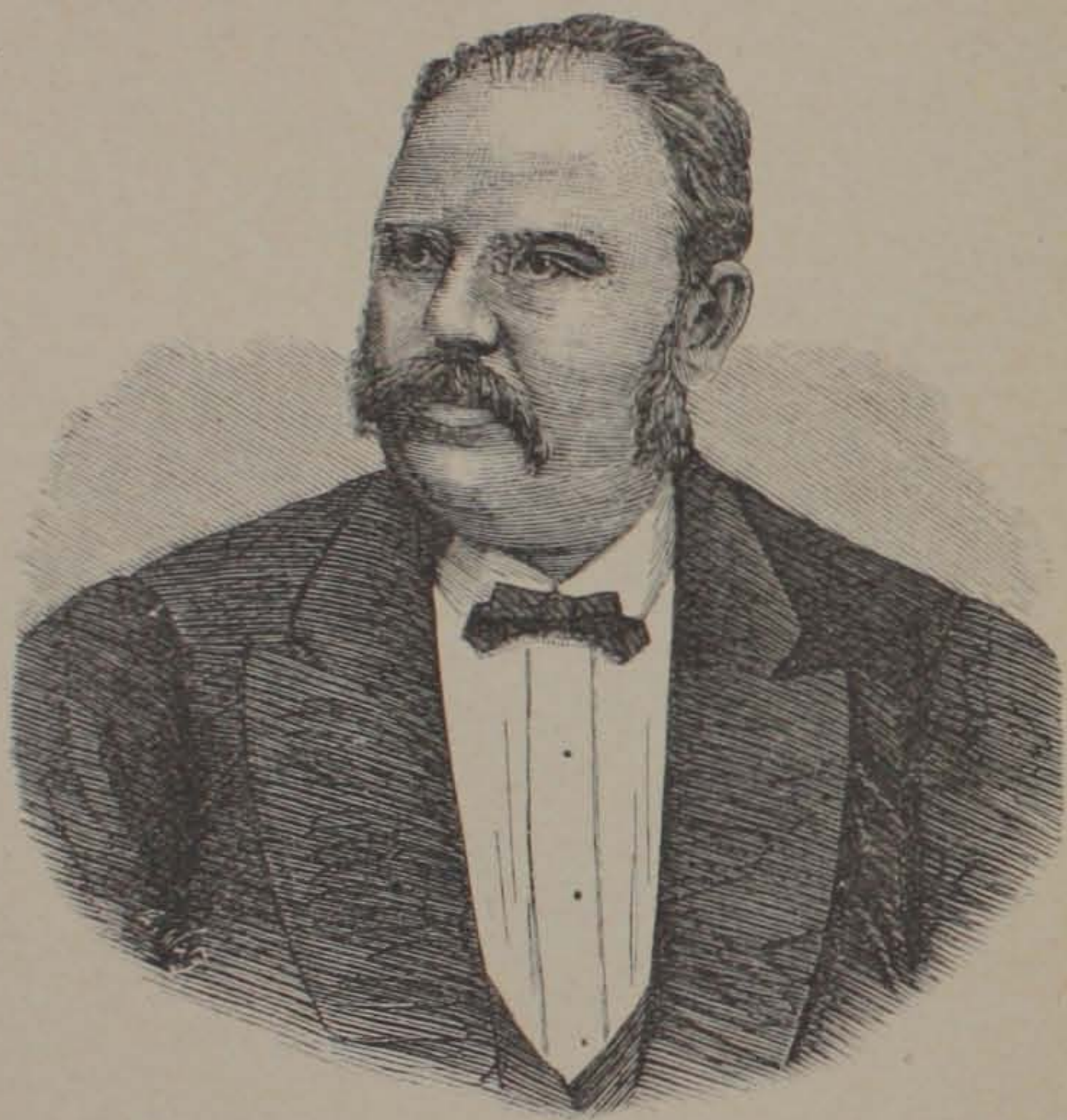
KORT LEFVERNESBESKRIFNING

JEMTE

PORTRÄTT EFTER ORIGINALFOTOGRAFI.

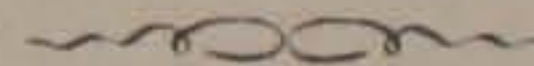
L. O. Smith.

L. O. SMITH.

KORT LEFVERNESBESKRIFNING

JEMTE

PORTRÄTT EFTER ORIGINALFOTOGRAFI.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS NYA TRYCKERI-AKTIEBOLAGET,
1878.

År 1836 föddes den man, som i så många år beherrskat bränvinshandeln i vårt land, som derunder förvärfvat sig en ovanligt stor förmögenhet och nu är ledare af det stora bolag, som så framgångsrikt för striden mot det monopoliserade stockholmska utskänkningsbolaget, en strid, som helt enkelt rör sig om finkeloljans vara eller icke-vara.

Men denna rikedom och denna dominerande ställning har ingen annan än han sjelf genom hårdt arbete och en outtröttlig energi, i förening med lyckliga naturgåfvor, framkallat. Han är i ordets fullaste och vackraste bemärkelse en "selfmade man", och några korta häntydningar, rörande hans väg genom lifvet och hans rastlösa sträfvanden, äro icke allenast intressanta, utan lärrika för den uppväxande generationen.

Det var år 1844.

På sitt rymliga kontor i den lilla nätta staden Karlshamn satt en vacker förmiddag en af stadens förnämsta köpmän, konsul Smith, sysselsatt med sin korrespondens, då dörren utan vidare ceremonier öppnades och in trädde en åttaårig gosse, som, efter någon tystnad och något betänksamt tummande på mössan, med fast ton yttrade:

— Konsuln får ta' mig.

— Hvad menar du, min gosse? utlät sig denne, under det han häftade sin frågande blick på barnet, uti hvars anlete redan en orubblig energi framträdde.

— Jo, — svarades genast, — konsuln får ta' mig, för det är slut för far.

Det barn, som i sina torftiga kläder på detta franka sätt framställde sitt anspråk på att blifva omhändertagen, var början till den man, som så länge spelat en beherrskande rol inom bränvinshandeln.

Då författaren till dessa rader under en för några år sedan företagen resa i södra Sverige efter goda källor upptecknade de hufvudsakliga data, som här nedan kunna komma att anföras, — det öfriga är sedan kompletteradt här —, hörde han visserligen berättas, att det var genom någon transaktion med eller genom konsul Smith i Karlshamn, som den äldre Olson, vår mans fader, förmodligen emot bådads beräkning, kommit på obestånd och att det varit vetskapen derom, som kommit den unge Olson att taga det steg, han tog, men huru med den saken sig egentligen förhåller, känner förf. icke. Vare sig emellertid härmed huru som helst, barnet fick i konsul Smiths fru, som händelsevis kom in på kontoret och fattade behag i den lilles säkerhet i utseende och tal, en villig förespråkarska och många minuter hade derefter icke förflutit, förr än det fattiga barnet i Karlshamnspatronens hus funnit sitt hem.

Tre år förflyta nu, egnade åt sådana sysselsättningar inom den nye beskyddarens hus, som kunde lämpa sig för barnets ålder, men redan vid elfva år är den unge Olson i färd med att bryta sig en egen bana. Han tog nemligen då plats i en kryddbodhandel i Karlshamn, snart derefter i en annan; men då hans sednaste principal i ett ögonblick af öfverilning förevidade honom ett fel, som han icke begått, och han visade detta klarligen, så uppreste sig ynglingens stolta sinne mot den skymf han lidit. För gäfvos voro de ursäktande förklaringarne från principalen, som på inga vilkor ville förlora ett biträde, hvars utmärkta egenskaper förskaffat honom en stor utveckling i handeln; ynglingen var obeveklig, och vid 14 års ålder finna vi honom såsom passagerare ombord å en mindre segelskuta, på väg från Sölvesborg till Stockholm.

Här öppnade sig ett större och rikare fält för den viljestarke ynglingen, och redan vid sitt första inträde i hufvudstaden bestod han icke allenast ståndaktigt de frestelser, som några anträffade bekanta från hemorten läto

passera förbi hans oerfarna öga, utan han drog äfven af hvad han såg den slutsatsen, att för den framgång, han tänkte sig i lifvet, det vore nödvändigt att uppställa och troget fasthålla vid tre principer: att *aldrig dricka, aldrig spela och aldrig hemfalla under sinnlighetens tvångströja*, och att han sedermera vikit ifrån dessa säkra vägar till framgång, kunna icke ens hans värsta afundsmän påbürda honom.

Hans entré i Stockholm var i öfrigt icke den allra gynnsammaste. Han öfvertog nemligen på räkning en kryddbod på Badstugatan och innehafvaren af denna bod sökte med den nye öfvertagaren göra hvad han gjort med de föregående, eller att genom odebiterade uttag från boden tillskansa sig extra fördelar, som borde framkalla en balans till hans förmån. Så skedde äfven här, men icke med samma fördel som förut, ty den balans af c:a 2,000 kronor, som den nye bodöfvertagaren påstods skyldig att vidkännas, upplöste sig snart i ett tillgodohafvande af åtskilliga hundra kronor, ett resultat, som tillkallade opartiske män funno riktigt.

Vid denna tid gälde den unge Olson, ty han hade då ännu icke antagit sin fosterfaders namn, för en af de skickligaste handelsbiträden i Stockholm. Man öfverbjöd hvarandra för att kunna draga fördel af hans outtröttliga arbetsamhet, hans snabba uppfattning, hans på den stora publiken vinnande väsende, och den principal å samma gata, hvilken han slutligen valde, hade icke heller skäl att vara annat än högeligen belåten. Ty det dröjde icke länge förr än, utom en utvidgning i den reguliera handeln, äfven genom det nya biträdets energi på denna från hamnen så aflägsna gata en slags skeppshandel etablerades, dit Olson förde bekanta skeppare från södra Sverige. Men det var icke nog med att han sålunda skaffade afsättning åt sin principal, han visste äfven, huru nödvändigt det var att genom visade tjänster qvarhålla kunderna, och när derföre de skånska skepparne, för mycket berörda af det mångskiftande stockholmslifvet, någon gång glömde att vidtaga för fartygen nödiga klareringar och dylika bestyr, så räckte Olsons tid äfven härtill.

Denna hans hjälpsamhet, framkallad af klokhet och

arbetslust, förde honom in på en ny bana. En skånsk skeppare, bekant från hemorten kom nemligen till Stockholm, och då denne skeppare af vissa skäl, som icke hörä hit, blef oförmögen att sjelf verkställa sitt fartygs in- och utklarering, besörjde Olson allt detta, ja, han lemnade icke ens fartyget förr än det lyckligt och väl passerat Sandhamn; och detta hans ovana arbete var allt så punktligt och väl gjordt, att det ådrog sig en liflig uppmärksamhet utaf chefen för den dåvarande stora skeppsklarrarefirman Naucklér.

Ett anbud på anställning hos denna firma följde omedelbarligen, blef antaget och några år efter ankomsten till Stockholm, således vid 16 å 17 års ålder, var den blifvande "bränvinskungen" i full utöfning af sin nya befattning såsom waterclerk.

Förut inträngd inom den trånga ramen af en bod, fick hans verksamhet nu mera elastiska former, och på samma gång detta ökade hans begär efter arbete, vidgade det hans vyer. Men han insåg snart, att det fattades honom kunskaper, och tiden måste äfven räcka till för sådanes anskaffande.

Hans lön var, efter nuvarande begrepp, icke stor, endast 750 kronor, men med en sparsamhet, som nutiden icke kan fatta, och med en arbetsamhet, som hör till de ovanligaste undantagen, visste han icke allenast att utaf öfverskottet, sedan de oundgängligaste lefnadsbehofven fylts, betala sina lärare, utan äfven hjälpa sina talrika syskon. Så lärde han sig på första året tyska, på andra engelska, på tredje franska och då det nästan dagligen gafs tillfälle för honom att praktisera i dessa språks talande, så gjorde han, under iöfrigt skickliga lärare, mycket snabba framsteg. Men han räknade äfven ut, att bredvid kunskaperna en yttre hyfsning vore nödvändig, och för detta måls vinnande sökte han företrädesvis att inackordera sig i sådana hus, der han kunde komma i åtnjutande af bildadt fruntimmersumgänge.

Vid denna tid fanns i Stockholm en tjänsteman, S., anställd vid något af de verk, der klareringar förekomma. Han hörde icke till de allra vänligaste och tycktes mera betrakta den stora allmänheten såsom varande till för sin

skull än tvertom. Men den sjuttonårige waterclerken hade en annan mening om den saken, och då vid en klarering några papper fattades, urladdade sig S. i hårda och skymfande tillmälen. Till sin stora förvåning och harm blef han emellertid upplyst om, att det vore hans skyldighet i första rummet att vara höflig och i andra att, om något fel verkligen funnes, då upplysa derom, utan att begagna några skymford.

Förbittrad anförde S. klagomål hos Olsons principal; denne mottog en dag på kontoret sitt biträde med häftiga förebräelser, hvaraf följden blef att Olson, sedan han förklarat, huru saken egentligen förhöll sig, lemnade kontoret för att aldrig återkomma.

Hvem som vann på saken, icke var det firman Naucklér och många och fåfänga försök gjordes för att få det ovärderliga biträdet tillbaka. Men O. var obeveklig. Då han emellertid icke önskade att arbeta emot sin gamle principal, så visade han ingen önskan att mottaga någon af de många platser, som tillbjödos honom, utan var redan besluten att antaga ett anbud från England, då en otidig inblandning af annor man ändrade hans beslut. Man drog nemligen hans fosterfar med in i striden, förmodade denne att skriva ett hotande bref, hvori påyrkades, att den gamla platsen skulle återtagas. Detta hade emellertid en motsatt verkan, ty sedan han underrättat fosterfadern om huru saken egentligen förhöll sig, antog han plats på den Flygarsonska firmans kontor.

Här utvecklade Olson samma rastlösa verksamhet som förut. Han dref också upp sina inkomster till 6 å 8.000 kronor pr år genom tillämpandet af den utomlands alltid vanliga vägen, att betinga sig någon liten provision hos de handlande, till hvilka han förde kunder, och dessa inkomster satte honom istånd, icke blott att nu draga försorg om sina föräldrar och samtliga syskon, utan äfven att egna sin uppfostran mera omsorg. Han fortsatte sålunda med ifver sina språkstudier, äfven vändande sig åt holländskan, portugisiskan och italienskan; och allt eftersom år och större erfarenhet tillkommo, blef åtrån att svinga sig allt högre upp mäktigare och mer påverkande.

Vid denna tid gick bränvinshandeln i Sverige i de gamla traditionella hjulspåren. Bränvinsbrännarne i Skåne och Blekinge stodo sålunda i förbindelse med den del af de södra handelshusen, som gjorde i bränvin, och dessa hus å sin sida hade kommissionärer i Stockholm och Göteborg. Hurvida nu denna kringgående rörelse kunde vara den lämpligaste eller icke, skall jag icke inlåta mig på, det hör icke hit; ett faktum är emellertid, att den unge Olson äfven fann tid att fundera häröfver, och då det nu en dag begaf sig, att han på sin sedvanliga jagt efter fartyg träffade på ett mindre sådant, lastadt med råbränvin söderifrån, så insåg han genast, att en total omstörtning i bränvinshandeln måhända stod för dörren, men i alla händelser med en stark hand skulle kunna genomföras. Han eignade således åt dessa affärer en allt större uppmärksamhet och då han slutligen uttänkt den väg, han skulle gå, bröt han med sin förra bana och etablerade sig, år 1858, tillsammans med en hr Sjödahl. Vid burskaps erhållande fick han äfven lof att taga sin fosterfaders namn och från denna tid daterar sig det nu öfver hela Sverige bekanta namnet L. O. Smith.

Med hr Sjödahl var hr Smith endast associerad ett år, och de omhvälfningar inom bränvinshandeln, som åstadkommits, har han ensam genomdrifvit.

Såsom en förberedande åtgärd härtill reste han genom Skåne och Blekinge, erbjudande sig åt dervarande bränvinshandlande såsom mellanhand, men då detta hans anbud förkastades, trädde han i direkt förbindelse med bränvinsbrännarne och uppträdde till följd häraf snart med stor öfvervigt å Stockholms börs. Så beherskade han nemligen under de första nio månaderna af sin verksamhet i en fjerdedel af Stockholms hela bränvinsimport, med en nettoinkomst af 40,000 kronor och under andra året halfva importen med 120,000 kronor i behållning.

Han inrättade nu (och han var den förste, som hade dylika i Sverige), filialer i Göteborg och Kristianstad, hvarförutom han snart i hvarje stad egde kommissionärer.

Att för en så storslagen verksamhet, der gifvande af stora förskotter ofta förekom, den unge köpmannen stundom skulle vara i behof af större driftkapital, än det han sjelf

kunde åstadkomma, var naturligt, men han fann i hr W. Flygarson ett villigt stöd, ett stöd, som dock efter några år befanns vara obehöfligt.

Och liksom hr L. O. Smith gaf den första stöten åt de obehöfliga mellanhänderna i Skåne och Blekinge, måhända äfven annorstädes, så krossade han äfven fullkomligt den börssvindel med bränvin, som så länge och så osundt bedrifvits så på Stockholms som Göteborgs börser. Detta schackrande med slutsedlar på kvantiteter bränvin, som icke funnos i verkligheten, och der ett "up" eller ett "down" var allt som afsågs, var en tid, som alla veta, mycket modernt, och hade man god tur, kunde man lätt göra sig en förmögenhet. Men hr Smith, som mycket väl genomskådade situationen, "bidde sin tid," och då han engång hade flere leveranser på sin hand, tillsammans inemot 1,500,000 kannor och ingen trodde, dömmande efter egen vana, att han skulle göra annat än jemna ut differenserna, kastade han hela denna ofantliga kvantitet bränvin i marknaden midt bland spillrorna af de rundt om honom kullstörtande hausse- och baissespekulanterna.

Hans väg har sedan dess legat inför allmänhetens ögon, och om den än varit lyckosam för honom sjelf, äro dock tvifvelsutän många enskilda intressen krossade eller skadade.

Det storartade Rejmersholmska etablissementet, för hvars uppbyggande han bildade ett bolag och der för första gången i Sverige rening på varm väg tillämpas (i England, Tyskland och Frankrike renar man *endast* på detta sätt sedan 15 å 20 år), är ock tillräckligt omtaladt och hans tiodubbelt renade tillräckligt känt och prisadt, att man icke behöfver sysselsätta sig dermed, men deremot torde det måhända vara på sin plats att våga den gissning, att hr Smith sjelf söker undanrödja eller åtminstone neutralisera den förfärliga makt, som så länge legat i hans händer, makten att dominera bränvinspriset på Stockholms och andra börser; ty det ligger för en klar dag, att när det stora Rejmersholmsbolaget, som till sina enskilda delar är utbjudet till salu, blir sönderdeladt och slutligen hvarje bränvinsproducerande provins får sin egen fullständiga fabrik för rening på varm väg, så skall åter ett nytt skede in-

träda i vårt lands bränvinsaffärer, ett skede, som skall lokalisera så handeln som förädlingen med thy åtföljande förbrukning, och de dominerande köpen eller försäljningarna på ett par börser skola dermed hafva nått ett slut.

Med de få antydningar, vi här ofvan lemnat, rörande den man, som mer än någon annan på senare tiden varit föremål för ett allmänt omtalande, derunder han blifvit mycket olika bedömd, hafva vi ingalunda velat glorifiera hr Smith, eller göra honom märkvärdigare än han är, vår afsigt har endast varit att visa, att det icke alltid är den utan egen förskyllan erhållna bildningen, liksom icke heller den medfödda samhällsställningen, hvilka betinga framgång här i verlden, utan att denna äfven kan vinnas och något allmänt godt (om än icke genast erkänt) uträttas, ledde man också sitt ursprung från fattigdom och ringhet, endast man icke ryggat tillbaka för det arbete, de umbäranden och den viljestyrka, som under sådana förhållanden äro nödvändiga.

Pris: 25 öre.